

Etnologie a sociokulturní antropologie na Fakultě humanitních studií Univerzity Karlovy

Dana Bittnerová — Mirjam Moravcová

Kořeny studia etnologie na Fakultě humanitních studií Univerzity Karlovy (dále FHS) jsou spojeny se založením Institutu základů vzdělanosti (dále IZV) v roce 1991 a vědeckou koncepcí, s níž toto nové vědecké a edukační pracoviště rektorátu Univerzity Karlovy v Praze vstoupilo mezi již etablované fakulty. V rámci restrukturalizace vědy a vzdělávání po roce 1989 v Československu, a poté v České republice, zakladatelé IZV konstitovali obor *Obecná antropologie — integrální studium člověka*, směřovaný k poznávání jedince a společnosti v jejich celistvosti. IZV vytvořil model pro mezioborový přístup k poznávání společnosti a člověka v ní, a současně dal možnost rozvoje řady tradičních i nově koncipovaných vědních oborů. Jedněmi z těch, které stály na tomto protipólu již konstituovaných a nově etablovaných disciplín, podle nás v řadě ohledů výzkumnými poli, tématy a teoretickými koncepty provázanými, byly etnologie (jako věda historická) a sociokulturní antropologie (jako věda sociální). V koncepci zakladatelů IZV byly pojaty v oborové celistvosti studia sociálních vztahů, způsobu života a kultury člověka — v jeho individualitě, členství ve skupině a společnosti.

Právě postavení etnologie jako jedné z disciplín, které se staly jádrem studia humanitní vzdělanosti, mělo pro vývoj oboru na tomto pracovišti velký potenciál a představovalo zásadní posun vpřed v koncepčním a metodickém přístupu, ve volbě témat i formulaci problémů. Etnologie se v těsném a soustavném dialogu s dalšími společenskovědními a humanitními disciplínami začala rozvíjet v duchu moderní evropské etnologie a sociokulturní antropologie. Směřovala za rámec tradičních etnologických témat, která stála u zrodu disciplíny, a orientovala se na společenské procesy a jevy v současnosti i minulosti. V této koncepci pokračovalo etnologické bádání i poté, co zakladatelé IZV dosáhli ustavení Fakulty humanitních studií Univerzity Karlovy v roce 2000. FHS vytvořila prostor pro další rozvoj koncepce etnologie jako disciplíny orientované na aktuální společenská témata rezonující v české společnosti i v evropské etnologii. Dala však také prostor konstituování sociokulturní antropologie jako disciplíny, která je spolu s filosofickou a historickou antropologií a etologií člověka základním pilířem magisterského oboru *Obecná antropologie*.

BADATELSKÁ PRÁCE

Hledání a prosazování nosných témat etnologického výzkumu v řadě ohledů ovlivnilo nejen klima pracoviště, jež bylo a je vstřícné novým myšlenkám a liberální k hledání nových přístupů. Roli hrály také osobnosti, které etnologii reprezentovaly. Protagonistkami etnologie na IZV byly badatelky, které se profilyovaly v oblasti urbánních studií. Jako tým přišly z Ústavu pro etnografii a folkloristiku ČSAV v Praze, z oddělení, které se zabývalo výzkumem každodennosti různých sociálních vrstev českého města moderní doby (dělnictva, středních vrstev, měšťanstva). Ke studiu městské společnosti přistupovaly z pozic navazujících na východiska soudobé sociokulturní antropologie (zejména sociální antropologie britské), ovšem s důrazem na sledování kontinuity a diskontinuity společenských procesů a kulturních jevů. Toto pojetí etnologie souznělo s koncepcí *Obecné antropologie* zakladatelů IZV. V prvních letech převažovala v badatelské činnosti na FHS právě urbánní studia. Přestože se později objevila další nosná témata (gender, mezietnické vztahy, migrace a d.), zaměření na město zůstalo jednou z klíčových oblastí zájmu. Město bylo nahlíženo v souvislosti s dalšími tématy, která dominovala a dominují v akademickém diskurzu. Dostávalo se do souvislosti s problematikou identit (např. B. Soukupová), pamětovými studii, výzkumem každodennosti, studiem lokálního prostoru jako platformy soužití různých sociálních skupin. Začalo být pojímáno jako prostor specifické atmosféry, jehož *genius loci* je konstruován v dialogu různých společenských, etnických, generačních, genderových, zájmových, náboženských skupin, a také jako prostor, který je vystaven rivalitě významů, s nimiž tyto skupiny do dialogu vstupují. Město je navíc zkoumáno často v diachronní perspektivě, tedy jako výsledek dynamiky společenských, politických a ekonomických procesů. Etnologové a sociokulturní antropologové na FHS se zabývají jak městem konce 19. a první poloviny 20. století, tak městem socialistickým či současným. Mezinárodní projekty Blanky Soukupové pak vytvářejí platformu pro komparativní studia, a mezinárodní konference o městě zase příležitost pro setkávání vědců podobných východisek a zacílení.

Urbánní studia byla také bázi, z níž vyvstala témata spojená s nacionalismem, národním a etnickými identitami, menšinami a posléze migračními skupinami. Teoretický přístup k těmto tématům nutně (s ohledem na dobu jejich vynoření) vyrůstal z metodologického nacionalismu.¹ Zájem o ně byl podpořen i institucionálně. Kromě grantů je třeba vyzdvihnout platformu, které se tématům dostalo v rámci Centra výzkumu vývoje osobnosti a etnicity, jež pracovalo při Fakultě humanitních studií UK v Praze a Fakultě sociálních studií MU v Brně (1999–2004). Do oblasti těchto výzkumů spadají i výzkumy obrazů etnických menšin v ČR (např. M. Moravcová, M. Turková). Následovala řada široce zaměřených výzkumů na prointegrační postoje české společnosti. Tyto výzkumy se věnovaly jak povaze etnické in/tolerance v 19. a první polovině 20. století (B. Soukupová), tak ryze aktuální situaci postojů k etnickým jiným, a to jak dospělých (zde např. etnologové spolupracovali se sociology z FHS — L. Prudký), tak i dětí a mládeže (D. Bittnerová, M. Moravcová, M. Turková). Výzkumy orientované na postoje české společnosti

1 A. Wimmer a N. Glick Schiller za metodologický nacionalismus označují předpoklad, „že národ/stát/společnost je přirozenou sociální a politickou formou moderního světa“ (Wimmer A., N. Glick Schiller 2009: 12).

k menšinám se proměnily v otázky postavení menšin, resp. ne-českých skupin v ČR. Problematika „etnický jiných“ a jejich postavení v české společnosti se postupně stala nosným tématem. V kontextu minulosti je bádání zacíleno na studium Židů a Němců, a to jak z hlediska otázek identit, tak v kontextu paměťových studií (H. Novotná). Ve vztahu k současnosti pak dominuje studium autochtonních menšin (např. Romů) a migrantů (např. Bulharů, Číňanů, Rusů, Ukrajinců), přičemž řešené otázky se týkají identit (Bittnerová, Moravcová 2005), integrace a žité každodennosti (Bittnerová, Moravcová 2012; 2017). Přístupy v současné době pak ustupují z pozic metodologického nacionalismu — v přímé vazbě na otázky, které si badatelé kladou a které mění předmět jejich zájmu. Tím již není studovaná skupina jako taková, ale aspekt jejího života či proces, který lze skrze ni sledovat. Vyzdvihnout je třeba studium společenských procesů, které iniciuje migrace, nosnými jsou problematika genderu a péče (např. Ezzeddine 2014), či problematika antropologie turismu a lifestyleové migrace (M. Halbich). Na základě výzkumu minorit jsou řešeny otázky politik identit (Zandlová 2015) a politik paměti. Zvažována je problematika ekonomické redistribuce (Y. Abu Ghosh) atd.

Dalším předmětem zájmu etnologů a antropologů na FHS je etnomuzikologie. Zuzana Jurková na FHS nejen založila a úspěšně rozvíjela etnomuzikologická studia, ale oboru vydobyla mezinárodní prestiž. V její koncepci je hudba nejen všudypřítomná, ale je také nástrojem komunikace a vytváření vazeb mezi lidmi. Hudební styly a performance nejsou v tomto pojetí cílem výzkumu, ale prostředkem pro poznání současné společnosti, skupin i pozic jedinců v ní (např. Jurková 2014).

Od roku 2008 fakulta podporuje také výzkum současné vesnice (H. Novotná, D. Bittnerová, M. Heřmanský). Přestože se jedná o jedno z témat, které etnologie historicky chápala jako profilové, zůstávalo dlouho v zajetí kontinuity studia vesnice přelomu 19. a 20. století. Přístup badatelů na FHS z daného rámce sice čerpá, ale zároveň ho významně překračuje; hledá inspiraci v paradigmatech sociokulturní antropologie a současné rurální sociologie.

Na místě je zmínit i studium subkultur (M. Heřmanský, H. Novotná), které podobně jako studium vesnice lze chápat jako téma, které je v současnosti v centru pozornosti více společenskovedních disciplín. I v tomto případě nejsou jednotlivé subkultury, resp. zájmové skupiny, chápány jako cíl výzkumu, ale jako jev, který je zasazen do současných sociálních procesů. Takto lze hodnotit i studie z oblasti genderu, resp. postavení žen ve společnosti. Dané téma subkultur se částečně dotýká i tématu kultury dětí a mládeže. Váže je k sobě např. metafora současného folkloru (Janeček 2011). Studium genderu, resp. postavení žen ve společnosti je dalším tématem, které se řeší v různých kontextech života společnosti v minulosti a současnosti. Progresivním tématem se pak jeví i medicínská antropologie.

Stejně jako je bohatá paleta řešených témat, tak různá jsou i paradigmatata, s nimiž badatelé ke svým výzkumným problémům přistupují. Volba paradigmat pak záleží nejen na vědeckém kurikulu badatele, ale také na tématu, které je zkoumáno.

Významné ve vztahu k etnologii a antropologii jsou terény, ve kterých si akademičtí pracovníci FHS vytvářejí svá data. Kromě území dnešní České republiky jsou výzkumy realizovány v různých lokalitách Evropy (např. Slovensko, Ukrajina, Španělsko), v Latinské Americe, na Madagaskaru (M. Halbich). Zvláštní místo mezi terény pak zaujímá Balkán. Řada badatelů, doktorských studentů i studentů magist-

erského a bakalářského studia na FHS spojila svoji výzkumnou činnost s lokalitami, které se zde nacházejí. Kořeny této spolupráce jsou různé, nicméně jedním z klíčových je spolupráce s bulharskými etnology a folkloristy. Zejména Vladimír Penčev se zasloužil o tuto spolupráci a mnohým badatelům, kteří se hlásí k etnologii či sociokulturní antropologii, usnadnil a podpořil vstup do terénu. Zájem FHS o tento region potvrzuje i cyklus mezinárodních konferencí *Balkánský expres*.

V Gründerských letech IZV založila skupina badatelek nejprve ediční řadu sborníků *Lidé města*, která se v roce 1999 změnila na časopis. V současnosti časopis vychází třikrát ročně ve verzi české (red. Z. Nešpor) a anglické (red. H. Novotná). Trvale si uchovává multidisciplinární charakter; na jeho stránkách se tisknou nejen studie sociokulturně-antropologické a etnologické, ale i studie hraniční — např. z antropologie filosofické, historické, z religionistiky a sociolingvistiky.

V knižní produkci etnologů a antropologů fakulty dominují početné tematické autorské i kolektivní monografie orientované na problematiku moderního města, hudební kultury, sociálních vztahů a každodennosti etnických diaspor, genderu, života a kultury dětí, mládeže a alternativních skupin (viz soupis literatury). Vznikají i publikace interdisciplinární, v nichž etnologické a antropologické studie tvoří významnou část (Bittnerová, Heřmanský 2009). Etnologové garantují také vydávání dvou edičních řad. Z nich prvá je věnovaná středoevropskému městu (*Urbánní studia*, 11 sv. — Soukupová 2010–2017), druhá etnickým minoritám a migrantům (*Etnické community*, 12 sv. — Bittnerová, Moravcová 2006–2017).

VÝUKA

Badatelské zájmy pedagogů se promítají do výuky. Je třeba si ale uvědomit, že v bakalářském studiu má etnologie, podobně jako jiné obory v rámci oboru *Studia humanitní vzdělanosti*, specifické postavení. Etnologie není vyučována jako uzavřená disciplína, ale jako disciplína, která komunikuje s dalšími obory — a to jak z hlediska tématu studia, tak z hlediska teoreticko-metodologického přístupu. Přesto lze říci, že i na FHS je v současnosti studentům nabízen rámec studia etnologie, který v bakalářském studiu: a) seznamuje s historií a paradigmaty oboru, b) učí metodologické přístupy při vytváření dat (v současnosti kurz pojatý jako systematické seznámení se společenskovedním terénním a etnografickým výzkumem) a c) představuje některá v současné etnologii a antropologii řešená témata.

Nabídka kurzů v rámci liberálního studia na FHS umožňuje vytvářet různé studijní sestavy, resp. nabízí zaměření studia podle nejrůznějších os. Studenti si mohou v tomto smyslu nastavit vlastní trajektorii podle vlastních preferencí. Přestože kombinací může být mnoho, jako smysluplné se jeví následující. Jednou z klíčových os je vývoj etnologie a s ní související antropologie. Kromě dějin oboru se k této problematice vztahují i kurzy, které diskutují konceptuální uchopení vybraného klíčového pojmu ve vazbě na vývoj paradigmat (např. tradice, paměť, místo, identity). Jako další osu bychom mohli identifikovat kurzy zacílené na společnost v minulosti (město 19. a 20. století, sociální problémy moderní společnosti, charita, žena a rodina). Silnou osu představují kurzy věnované menšinovým a marginalizovaným skupinám,

kam náleží přednášky o etnických menšinách (zejména Romech, Židech, Němcích, nativních populacích severní Ameriky), o migrantech a subkulturách. Svěbytně koncipovaným programem je obor etnomuzikologie. Nicméně i kurzy z této oblasti lze vidět v přímém vztahu k otázkám vztahujícím se k marginalizovaným skupinám (např. romská a židovská hudba) či odkazující k současnému životnímu stylu (opět kurzy o subkulturách, současných hudebních světech). Studium problematiky sociálních vztahů lze budovat na kurzech o rodině, postavení žen — genderu, Romech ad. Tuto kompozici možno ovšem vyvázat z životního stylu společenských skupin a zasadit ji do logiky studia kulturních jevů jako zdroje poznání sociální reality (kurzy o hudbě, subkulturách, o současné narativitě, stravě, ekonomických strategiích, religiozitě, krajině). Další osu lze vidět v kurzech, které se úzce či zprostředkovaně zabývají identitami a procesy utváření loajalit ve společnosti současné i minulé. V rámci nabízených kurzů lze vidět i blok zaměřený na konceptualizaci rurality, resp. tradice.

Na výuce se kromě kmenových pracovníků podílejí i externisté, díky nimž je nabídka kurzů ještě bohatší. Vyzdvihnout je třeba i letní školy, které se opakovaně realizují v rámci oboru etnomuzikologie.

Přestože výuka v bakalářském programu na FHS, která seznamuje studenty s problematikou etnologie a sociokulturní antropologie, je orientovaná na témata rezonující v současnosti, v závěrečných pracích studentů učitelé otevírají i klasická etnologická témata. Formulují je jak v kontextu proměňujících se sociálních vztahů a etnokulturních tradic, tak v kontextu sociálních sítí, vynalézaných tradic, modernizačních a globalizačních procesů. Zásadou učitelů při pedagogické činnosti, příznačnou pro výukový systém na FHS vůbec, se stalo zapojení studentů nejen do aktuálně probíhajících výzkumů, ale i do následných analýz a do podílu na publikační činnosti.

S ohledem na provázanost řady témat etnologie a sociokulturní antropologie lze v navazujícím magisterském studiu *Obecná antropologie — integrální studium člověka* vidět prostor pro rozvíjení zájmu i o etnologická témata.

Výuka v magisterském studiu na katedře *Obecné antropologie* je koncipována jako vzájemně se podporující, doplňující a prolínající studium čtyř antropologických disciplín: antropologie sociokulturní, historické a filosofické, a etologie člověka.

Nabídka kurzů ze sociokulturní antropologie směřuje tento obor k několika základním studijním okruhům. Zprostředkovává: a) poznání a kritický přístup k paradigmátům, s nimiž pracuje sociokulturní antropologie, b) osvojení metodologie oboru (základní a aplikovaný výzkum), c) studium migračních toků, prostorové mobility a jejich společenských dopadů (zejména s ohledem na politicko-ekonomické souvislosti, turismus a gender), d) studium způsobů sociální organizace, moci a směny a e) pochopení společenského významu různých kulturních prvků a jevů (hudba, sport, medicínská antropologie ad.). Zároveň pedagogové na této katedře systematicky rozšiřují tematickou nabídku kurzů v závislosti na aktuálních badatelských zájmech.

Etnologii blízkým oborem na FHS je také *Historická sociologie*. Etnologická témata zde vystupují v rámci nabídky kurzů o každodennosti v minulosti, které garantuje jeden z kmenových pedagogů Bohuslav Šalanda, absolvent oboru etnologie a bývalý pracovník ÚE FF UK.

Etnologie a zejména sociokulturní antropologie pak mají přímou návaznost v doktorském studiu v programu *Integrální studium člověka — obecná antropologie*. Šíře té-

mat, které se řeší, odkazují k invenci absolventů magisterského studia stejně jako k podnětnému a otevřenému prostředí, které FHS vytváří.

Etnologie a sociokulturní antropologie mají na FHS své nezastupitelné místo. S ohledem na počet závěrečných prací v bakalářském studiu lze konstatovat, že patří k oborům, které studenty zajímají a profilují se v nich. Tento svůj zájem řada z nich rozvíjí i v rámci následného magisterského a doktorského studia. Pro FHS je významné, že řada jejích absolventů, kteří prošli etnologickými kurzy a jsou žáky etnologů FHS, dnes patří mezi uznávané akademické pracovníky v oborech etnologie a sociokulturní antropologie. Působí jednak na FHS, ale také na dalších akademických pracovištích v ČR i v zahraničí. Další využívají své odborné kompetence ve svém profesním životě i mimo akademickou půdu, např. v rámci aplikovaného výzkumu.

VÝBĚROVÁ BIBLIOGRAFIE KNIŽNÍCH PUBLIKACÍ:

Časopisy

Lidé města / Urban People, Revue pro etnologii, antropologii a sociolingvistiku, 1999–2003 (dvanáct čísel).

Lidé města / Urban People, Revue pro antropologii, etnologii a etologii komunikace 2004–2007 (devět čísel).

Lidé města / Urban People (česká a anglická verze) 2008–2017.

Tematické řady

Lidé města — Urban Dwellers 1993–1998.

Lidé z příměstí Prahy. 1993. Praha: Supplement Národopisného věstníku. (LM 2.)

Děti, studenti, pedagogové. 1994. Praha: IZV. (LM 3.)

Žena ve městě. 1994. Praha: IZV. (LM 4.)

Společnost — postoj — konflikt. 1994. Praha: IZV. (LM 5.)

Město a jeho kultura. 1994/1996. Praha: IZV. (LM 6.)

Češi a jižní Slované. 1996. Praha: IZV. (LM 7.)

Město a jeho folklór. 1996. Praha: IZV. (LM 8.)

Mezietnické dialogy. 1996. Praha: IZV. (LM 9.)

Česko-jihoslovanský dialog. 1996. Praha: IZV. (LM 10.)

Mezietnické dialogy. 1997. Praha: IZV. (LM 11.)

Stereotypy a symboly. 1998. Praha: IZV. (LM 12.)

Kulturní kontakty a konflikty. 1998. Praha: IZV. (LM 13.)

Etnické komunity 2006–2017. D. Bittnerová — M. Moravcová (eds.):

Etnické komunity v české společnosti. 2006. Praha: ERMAT.

Etnické komunity v kulturním kontextu. 2008. Praha: ERMAT.

Etnické komunity. Elity, instituce, stát. 2009. Praha: FHS.

Etnické komunity v kulturní a sociální různosti. 2010. Praha: FHS.

Etnické komunity. Integrace, identita. 2011. Praha: FHS.

Etnické komunity. Vyjednávání pozice v majoritě. 2012. Praha: FHS.

Etnické komunity. Kontinuita kulturní reprodukce. 2012. Praha: FHS.

Etnické komunity. Romové. 2013. Praha: FHS.

- Etnické komunity. Lidé Bosny a Hercegoviny.* 2013. Praha: FHS.
- Etnické komunity. Balkánské cesty I., II.* 2015. Praha: FHS.
- Etnické komunity. Hrdinové, šibalové, antagonisté.* 2017. Praha: FHS.
- Urbánní studie 2010–2017 B.* Soukupová a další (eds.):
- Neklidná krajina vzpomínání. Konkurenční společenství paměti ve městě.* 2010. Praha: FHS. (US 1.)
- Společnost českých zemí v evropských kontextech české evropanství ve srovnávacích perspektivách.* 2012. Praha: FHS. (US 2.)
- Mýtus — „realita“ — identita. Národní metropole v čase po první světové válce.* 2012. Praha: FHS. (US 3.)
- Cesty urbánní antropologie. Tradice — nové směry — identita.* 2013. Praha: FHS. (US 4.)
- Mýtus — „realita“ — identita. Národní metropole v čase vlastenčení, kolaborace a odporu.* 2013. Praha: FHS. (US 5.)
- Paměť — národ — menšiny — marginalizace — identity I., II.* 2013, 2014. Praha: FHS. (US 6, 7.)
- Mýtus — „realita“ — identita. Socialistické metropole v zápasech o novou přítomnost a vizi šťastné budoucnosti.* 2014. Praha: FHS. (US 8.)
- Mýtus — „realita“ — identita: Národní metropole v čase „návratu do Evropy“.* 2016. Praha: FHS. (US 9.)
- Lidé a města ve velkých válkách. Pohled etnologa (antropologa).* 2016. Praha: FHS. (US 10.)
- Mýty a „realita“ středoevropských metropolí při utváření národních a nadnárodních identit /1918–2016/.* 2017. Praha: FHS. (US 11.)

Knižní publikace

- Abu Ghosh, Y., J. Grygar, M. Skovajsa (eds.) 2007. Sociální antropologie v postsocialismu. *Sociologický časopis*, 43 (1) (monotematické číslo).
- Abu Ghosh, Y., T. Stöckelová (eds.) 2013. *Etnografie: improvizace v teorii a v terénní praxi.* Praha: SLON.
- Bittnerová, D., M. Heřmanský (eds.) 2008. *Kultura českého prostoru, prostor české kultury.* Praha: Ermat.
- Bittnerová, D., M. Moravcová (eds.) 2012. *Diverzita etnických menšin: Prostorová dislokace a kultura bydlení.* Praha: FHS UK.
- Bittnerová, D., M. Moravcová (eds.) 2017. *Diverzita etnických menšin: Festivity ukazatel identity a společenského směřování.* Praha: FHS UK (v tisku).
- Bittnerová, D., M. Moravcová (eds.) 2005. *Kdo jsem a kam patřím? Identita národnostních menšin a etnických komunit na území České republiky.* Praha: Sofis.
- Bittnerová, D., F. Schindler. 1997, 2003. *Česká přísloví — soudobý stav konce 20. století.* Praha: Karolinum.
- Ezzeddine, P. (ed.) 2014. *Migrantky a nájemná práce v domácnosti v České republice.* Praha: Sdružení pro integraci a migraci.
- Ezzeddine, P., M. Hornová (eds.) 2012. *Pečuj a vypečeme tě: zpráva o neplacené práci v ČR.* Praha: Gender Studies.
- Halbich, M., V. Kozina (eds.) 2012. *Čítanka textů z ekologické antropologie: Amerika.* Praha: Togga.

- Hradečná, P., P. Ezzeddine, E. Havelková, M. Jelínková. 2016. *Ženy na vedlejší koleji(?): gender, migrace a stárnutí*. Praha: Sdružení pro integraci a migraci, o.p.s.
- Janeček, P. (ed.) 2011. *Folklor atomového věku. Kolektivně sdílené prvky expresivní kultury v soudobé české společnosti*. Praha: Národní muzeum, FHS UK.
- Jurková, Z. (ed.) 2003. *Romská hudba na přelomu tisíciletí*. Praha: Studio Production Saga.
- Jurková, Z. (ed.) 2004. *Cesty romské hudby*. Praha: Slovo 21.
- Jurková, Z. (ed.) 2013. *Pražské hudební světy*. Praha: Karolinum.
- Jurková, Z. (ed.) 2014. *Prague Soundscapes*. Prague: Karolinum.
- Jurková, Z., L. Bidgood (eds.) 2009. *Voices of the weak: music and minorities*. Praha: Slovo 21.
- Jurková, Z., K. Horáková. 2001. *Etnická hudba ve škole: metodický materiál pro seznamování s mimoevropskou hudbou na základních a středních školách*. Praha: Multikulturní centrum.
- Leontiyeva, Ya., P. Ezzeddine, L. Pažejová, J. Kocourek, T. Hirt, M. Jakoubek. 2006. *Menšinová problematika v ČR: komunitní život a reprezentace kolektivních zájmů: (Slováci, Ukrajinci, Vietnamci a Romové)*. Praha: Sociologický ústav AV ČR.
- Prudký, L. 2004. *Přínáležitost k národu, vztahy k jiným národnostem a k cizincům v České republice*. Praha: Kabinet pro výchovu k demokratickému občanství/FHS.
- Salner, P., B. Soukupová (eds.) 2004. *Modernizace, identita, stereotyp, konflikt: společnost po Hilsneriádě*. Praha: FHS.
- Soukupová, B. 2000. *Česká společnost před sto lety. Identita, stereotyp, mýtus*. Praha: Sofis.
- Soukupová, B. 2002. *Český sebevědomý sen a evropská realita: reflexe Německa, Rakouska a českých Němců v české demokratické společnosti první republiky. Část II, 1933–1938*. Praha: Sofis.
- Soukupová, B. 2005. *Velké a malé českožidovské příběhy z doby intenzivní naděje*. Bratislava: ZING PRINT.
- Soukupová, B. 2016. *Židé v českých zemích po šoa: Identita poraněné paměti*. Bratislava: Marenčin PT.
- Soukupová, B., Hroch, M., Salner, P., Godula-Węćławowicz, R. (eds.) 2012. *Úvod do urbánní antropologie*. Praha: FHS.
- Soukupová, B., Pojar M. (eds.) 2011. *Židovská menšina v Československu v letech 1956–1958. Od destabilizace k pražskému jaru*. Praha: Židovské muzeum v Praze.
- Stöckelová, T. (ed.) 2009. *Akademické poznávání, vykazování a podnikání: Etnografie měnící se české vědy*. Praha: Sociologické nakladatelství.
- Zandlová, M. 2015. *Etnická mobilizace a politiky identit: Aromuni v Bulharsku*. Praha: Fakulta humanitních studií Univerzity Karlovy.

LITERATURA

Wimmer A., N. Glick Schiler. 2009. „Metodologický nacionalismus a pohled za jeho hranice: Budování národního státu,

migrace a společenské vědy.“ *Sociální studia* 8 (1): 11–47.

